Social- och hälsovårdsministeriet

UNDERVISNINGS- OCH KULTURMINISTERIET

Brev

13.10.2026

VN/24814/2026
VN/24814/2026-STM-1

Brev till välfärdsområdena och kommunerna om intensifierat samarbete i fråga om rådgivningsbyråtjänster och småbarnspedagogik

Bakgrund

Social- och hälsovårdsministeriet och undervisnings- och kulturministeriet har fått respons på att samarbetet mellan välfärdsområdena och kommunerna när det gäller rådgivningsbyråtjänster och småbarnspedagogik inte är fungerande i alla områden och att samarbetsstrukturerna behöver stärkas. Enligt ministeriernas uppfattning bör välfärdsområdena och kommunerna fästa uppmärksamhet vid de bestämmelser som förpliktar till samarbete och vid behovet av att säkerställa fungerande samarbetsstrukturer i fråga om dessa tjänster. Detta styrningsbrev har utarbetats i samarbete mellan social- och hälsovårdsministeriet och undervisnings- och kulturministeriet, och det ska förmedlas till de aktörer som ansvarar för rådgivningsbyråtjänsterna och småbarnspedagogiken i välfärdsområdena och kommunerna.

Bestämmelser

Lagen om ordnande av social- och hälsovård (612/2021) förutsätter samordning av tjänsterna. I 10 § 1 mom. i lagen anges det att välfärdsområdet utöver samordningen av sina egna tjänster ska integrera social- och hälsovårdstjänsterna med kommunernas och statens tjänster.

Bestämmelser om välfärdsområdenas skyldighet att ordna rådgivningsbyråtjänster finns i 15 § i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010). Bestämmelser om samarbetet finns i lagens 15 § 3 mom., där det anges att ”När välfärdsområdet ordnar rådgivningsbyråtjänster ska det samarbeta med instanser som svarar för småbarnspedagogik och med andra relevanta instanser.”

Genomförandet av småbarnspedagogiken regleras i lagen om småbarnspedagogik (540/2018). I 7 § 1 mom. i lagen anges att ”kommunen ska vid anordnandet av småbarnspedagogik samarbeta med de instanser som ansvarar för undervisning, idrott och kultur, barnskydd och annan socialvård, rådgivningsverksamhet och övrig hälso- och sjukvård samt andra behövliga aktörer.”

I 12 § i barnskyddslagen (417/2007) föreskrivs det om kommunens och välfärdsområdets välfärdsplaner för barn och unga. I enlighet med 12 § 2 och 4 mom. ska välfärdsplanerna bland annat innehålla uppgifter om ”åtgärder och tjänster som främjar barns och unga personers välfärd och förebygger problem” och om ”ordnande av samarbetet mellan olika myndigheter samt sammanslutningar och anstalter som producerar tjänster för barn och unga”. Välfärdsplanerna för barn och unga är en del av kommunens och välfärdsområdets välfärdsplan som avses i 6 och 7 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård. Dessutom ska välfärdsområdena enligt 15 § 4 mom. i hälso- och

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Social- och hälsovårdsministeriet				
PB 33 00023 Statsrådet	Sjötullsgatan 8 Helsingfors	0295 16001 +358 295 16001		kirjaamo.stm@gov.fi stm.fi/sv

sjukvårdslagen utarbeta en regional rådgivningsbyråplan som ska fogas till den regionala välfärdsplanen för barn och unga.

I hälso- och sjukvårdslagen föreskrivs om hälsoundersökningar som ingår i rådgivningsbyråtjänsterna. Bestämmelser om tidpunkterna för och innehållet i undersökningarna finns i statsrådets förordning om rådgivningsbyråtjänster och om skol- och studerandehälsovård (93/2026), som trädde i kraft den 1 februari 2026. I 15 § 3 mom. i hälso- och sjukvårdslagen anges det att i den hälsoundersökning som riktar sig till barn får med vårdnadshavarens eller någon annan laglig företrädares skriftliga samtycke inkluderas en bedömning av barnet som personalen inom småbarnspedagogiken eller förskoleundervisningen har gjort. Enligt 3 § 2 mom. i förordning 93/2026 får bedömningen inkluderas i den omfattande hälsoundersökningen av barnet.

I 7 § 2 mom. i lagen om småbarnspedagogik anges det att ”på ett barns rätt att få stödåtgärder och service inom social- och hälsovården till stöd för sin utveckling och sitt välbefinnande tillämpas socialvårdslagen (1301/2014), lagen om service och stöd på grund av handikapp (380/1987)[1], lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977) och hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) samt det som föreskrivs om social- och hälsovårdstjänster någon annanstans i lag. En anordnare eller producent av småbarnspedagogisk verksamhet ska vid behov samarbeta med dem som ansvarar för social- och hälsovården för att bedöma, planera och ge den stöd- och servicehelhet barnet behöver. Bestämmelser om kontakt med socialvården för bedömning av stödbehovet finns i 35 § i socialvårdslagen.”

I fråga om barn som behöver stöd inom småbarnspedagogiken anges det i 15 d § 3 mom. i lagen om småbarnspedagogik att ”övriga myndigheter, sakkunniga och andra behövliga parter som stöder barnets utveckling och lärande kan delta i bedömningen av barnets behov av stöd. Om bedömningen av stödbehovet kräver sådan expertis som finns hos social- och hälsovårdsmyndigheter, ska dessa på begäran av anordnaren av småbarnspedagogiken delta i bedömningen.” I 15 c § i lagen om småbarnspedagogik föreskrivs det om stödtjänster som tillhandahålls barnet. Enligt bestämmelsen har barnet rätt till sådana tolkningstjänster, assistenttjänster och hjälpmedel som behövs för att delta i småbarnspedagogiken.

Det har i flera utredningar framkommit att rådgivningsbyråernas och småbarnspedagogikens samarbetsformer är förknippade med utmaningar. Samarbetet mellan rådgivningsbyråtjänsterna och småbarnspedagogiken är fortfarande splittrat och varierar regionalt, fastän verksamheten vid familjecentren redan är etablerad i många välfärdsområden. Utredningar visar att samarbetsstrukturerna och praxisen inte har klarnat överallt, vilket har försvagat förankringen av de strategiska målen[2]. Välfärdsområdenas organisationsförändringar har ökat oklarheterna i det multiprofessionella samarbetet, som redan tidigare varit lokalt varierande[3].

Fastän familjecenterverksamheten stöder integrationen, är flexibiliteten i samarbetet fortfarande mycket varierande mellan regionerna[4], och ur kommunernas synvinkel är samarbetet fortfarande ostrukturerat och känsligt för överlappande processer[5]. Dessutom har övergångsskedet för välfärdsområdesreformen och förenhetligandet av verksamhetssätten ställvis försämrat tidigare fungerande praxis, varvid det sektorsövergripande samarbetet inom tjänsterna för barn under skolåldern inte som helhet har blivit smidigare[6].

Tillämpningsanvisningar för välfärdsområdena och kommunerna

Social- och hälsovårdsministeriet och undervisnings- och kulturministeriet styr välfärdsområdena och kommunerna att iaktta de samarbetsförpliktelser för rådgivningsbyråtjänster och småbarnspedagogik som fastställs i lagstiftningen.

Utifrån de brister som konstaterats anser social- och hälsovårdsministeriet och undervisnings- och kulturministeriet att strukturerna och verksamhetssätten för samarbetet mellan välfärdsområdena och kommunerna behöver stärkas både på strategisk nivå och i det barn- och familjeinriktade

[1] Obs! Lagen om service och stöd på grund av handikapp (380/1987) har upphävts genom lagen om funktionshinderservice (675/2023), som trädde i kraft den 1 januari 2025.
[2] Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2022:27 (på finska, presentationsblad på svenska)
[3] Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2024:38 (på finska, presentationsblad på svenska)
[4] Finansministeriets publikationer 2026:5
[5] Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2026:9
[6] Statens revisionsverks revisionsberättelser 6/2026 (på finska)

arbetet. Uppmärksamhet bör fästas vid att regionala välfärdsplaner för barn och unga utarbetas som ett samarbete mellan välfärdsområdena och kommunen samt vid den alldagliga samarbetspraxisen mellan barnrådgivningsbyrån och småbarnspedagogiken liksom till exempel när omfattande hälsoundersökningar och tillhandahållandet av tjänster för barn och familjer som behöver stöd genomförs.

Det ska finnas tydliga strukturer för genomförandet av samarbetet mellan välfärdsområdena och kommunerna. Samarbetspraxis i fråga om tjänsterna för barnfamiljer, familjecentren eller nätverken gör det möjligt att utnyttja de överenskomna multiprofessionella samarbetsförfarandena samt att planmässigt och långsiktigt utnyttja olika yrkesgruppers kunnande enligt de behov som barn och familjer har. Sektorsövergripande samarbete bör också genomföras enligt individuella behov. Samarbetet mellan småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen, kommunernas övriga yrkespersoner samt välfärdsområdets yrkesutbildade personer ska vara intensivt.

Servicehandledning inom småbarnspedagogiken bör tillhandahållas både på rådgivningsbyråerna och inom småbarnspedagogiken. Vårdnadshavarna ska informeras om barnets rätt till småbarnspedagogik, målen för småbarnspedagogiken, lokala småbarnspedagogiska tjänster, olika verksamhetsformer och verksamhetsställen samt om de stöd för vård av barn som erbjuds som alternativ till den kommunala småbarnspedagogiken. Det är viktigt att man i servicehandledningen beaktar olika familjeformer, familjernas kulturella och språkliga bakgrund samt familjernas individuella behov av information om målen och verksamhetssätten för småbarnspedagogiken när det gäller att främja barnets uppväxt, utveckling och lärande. I rådgivningen bör den språkliga tillgängligheten tillgodoses och tolkar anlitas vid behov för att vårdnadshavare som använder olika talade eller tecknade språk har möjlighet att få den information om småbarnspedagogiken som de behöver.

Den språkliga utvecklingen hos barn som flyttat till en främmande språkmiljö bör följas och åtgärder vidtas vid behov. Enligt anvisningar från Institutet för hälsa och välfärd är det viktigt att metoden för bedömning av den neurologiska utvecklingen hos barn i lekåldern (LENE) tillämpas i sin helhet på alla 3- och 4-åringar så att eventuella utmaningar också när det gäller att lära sig finska eller svenska kan identifieras i ett tidigt skede.

Det är också viktigt att språkstigen för barn som flyttat till en främmande språkmiljö stöds. Samtidigt bör man sträva efter att öka främmandespråkiga barns deltagande i småbarnspedagogiken genom att utveckla informationen om småbarnspedagogiska tjänster till invandrarfamiljer och intensifiera samarbetet mellan rådgivningsbyrån och småbarnspedagogiken. Barnrådgivningsbyrån är en viktig aktör i servicehandledningen inom småbarnspedagogiken, eftersom information i rätt tid om småbarnspedagogikens betydelse, mål och olika verksamhetsformer hjälper vårdnadshavarna att välja det bästa alternativet för sitt eget barn.

Det är viktigt att småbarnspedagogiken och rådgivningsbyrån samarbetar i samband med hälsoundersökningarna. Samarbete ska också bedrivas i situationer där ett barn är i behov av stöd. Enligt hälso- och sjukvårdslagen får i den hälsoundersökning som riktar sig till barn under skolåldern med vårdnadshavarens eller någon annan laglig företrädares skriftliga samtycke inkluderas en bedömning som personalen inom småbarnspedagogiken eller förskoleundervisningen har gjort av barnets lärande, utveckling och välbefinnande. Bedömningen ska i regel fogas till den omfattande hälsoundersökning där barnets och familjens välfärd och hälsa granskas på ett övergripande sätt. I förarbetena till lagen har arbets- och ansvarsfördelningen slagits fast. Välfärdsområdena och kommunerna kommer överens om närmare samarbetspraxis. Praxis ska stödja samarbetet mellan småbarnspedagogiken och hemmet samt främjandet av barnets välbefinnande. Hälsoundersökningar kan vid behov genomföras individuellt även mellan de periodiska kontrollerna, om det finns behov av att på ett övergripande sätt klarlägga eller följa upp hur barnets välfärd och hälsa utvecklas.

Mer information

Genomförandet av småbarnspedagogiken på lokal nivå styrs av Utbildningsstyrelsens föreskrift Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2022. Grunderna för planen styr också principerna för genomförandet av det sektorsövergripande samarbetet och praxis för samarbetet.

På Utbildningsstyrelsens webbplats Sektorsövergripande samarbete inom småbarnspedagogiken har man sammanställt information och material till stöd för det sektorsövergripande samarbetet inom småbarnspedagogiken samt servicehandledningen och rådgivningen inom småbarnspedagogiken.

Institutet för hälsa och välfärd ansvarar för innehållet i databasen NEUKO. Databasen innehåller de nationella anvisningarna och rekommendationerna om rådgivningsbyråtjänster. Institutet för hälsa och välfärd uppdaterar databasen NEUKO under åren 2026–2027.

Social- och hälsovårdsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, Utbildningsstyrelsen och Institutet för hälsa och välfärd har ordnat evenemang för att stödja samarbetet mellan småbarnspedagogiken och rådgivningsbyråerna (4.9.2023) och om flerspråkighet i främjandet och uppföljningen av barns språkliga utveckling som ett samarbete mellan rådgivningsbyråerna och småbarnspedagogiken (12.3.2026). Materialet från evenemangen finns samlat på Utbildningsstyrelsens webbplats Sektorsövergripande samarbete inom småbarnspedagogiken.

Kanslichef	Veli-Mikko Niemi
Specialsakkunnig	Laura Olkkonen
Kanslichef	Heidi Backman
Undervisningsråd	Tarja Kahiluoto

Distribution Kommunerna och välfärdsområdena i Finland